

COMPETENȚA DE RECEPTARE LITERAR-ARTISTICĂ, EVALUAREA EI PRIN JOCUL-DRAMATIZARE

Nadejda BARALIUC

Institutul de Științe ale Educației

The question of assessment the revolting, the scope of understanding for literary text by children, is most important in the preschool education context. The assessment of the drama art game is an important component in teaching and educational process. Important is the application of the drama art game as a way of formation and assessment.

Termenul *competență* este utilizat în cercetarea noastră cu sensul de *ansamblu de cunoștințe, capacități și atitudini* [7, 8, 10], această formulă fiind acceptată și de Curriculumul Național din Republica Moldova [3, 4].

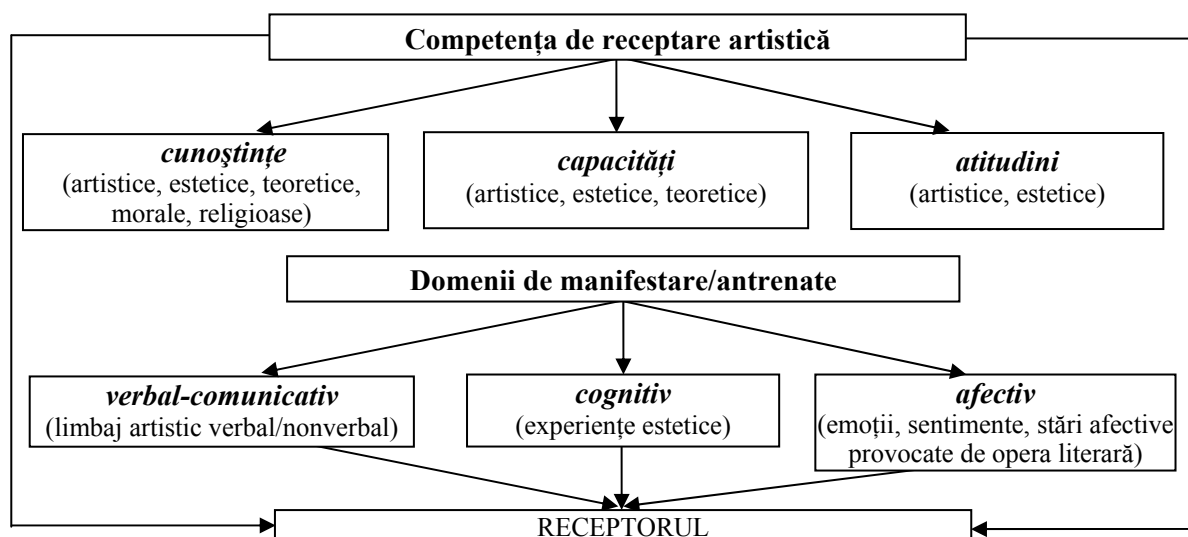
În funcție de tipul de cunoaștere (empiric-tehnologică, științifică, artistic-estetică, mitic-religioasă) care stă la baza activității educative/disciplinei școlare/cursului universitar, specialiștii în domeniu evidențiază competențe generale și competențe specifice [3, 4, 5].

Conform acestei clasificări, sunt folosite și noțiunile *competență de receptare*, generică pentru *competența de receptare artistică* și *competența de lectură*, cu varianta *competență de receptare literar-artistică* [9, 6].

Conceptul *competență de receptare literar-artistică* este un concept-cheie în cercetarea noastră, căci prezența și calitatea ei se referă direct atât la dezvoltarea literar-artistică a preșcolarului, în domeniul căreia s-a realizat investigația, cât și la dezvoltarea lui generală.

Deoarece pentru vârsta preșcolară receptarea literar-artistică se identifică de cele mai multe ori cu receptarea oricăror opere de artă (literare, literar-dramatice, muzicale, plastice, coregrafice, cinematografice etc.), am ales pentru uz termenul *competență de receptare artistică* în loc de *competență de receptare literar-artistică*, această opțiune fiind determinată și de mijlocul/contextul în care/prin care s-a desfășurat experimentul de formare al acesteia: *jocul-dramatizare*, despre care se știe că este o activitate artistic-estetică care sintetizează câteva arte [10]. Nu folosim termenul *competență de lectură*, deoarece pentru preșcolari acesta nu este potrivit, căci doar unii dintre ei știu să citească, iar conceptul modern de educație preșcolară nu recomandă învățarea nonformală a lecturii, adică în afara instituției educaționale/de învățământ, căci nu toți adulții știu cum se realizează corect această activitate didactică fundamentală a instruirii și educației.

Specificul noțiunii *competență de receptare artistică* decurge din specificul *operei literare* (este un obiect de cunoaștere constituit din imagini artistice), al *receptării literar-artistice* (solicită preponderent imaginația artistică) și *particularitățile de vârstă ale preșcolarului* de 6-7 ani (în cunoașterea și dezvoltarea lor mai predomină emotivitatea și imaginația). În această bază, conceptul general *competență de receptare artistică* ar putea fi reprezentat de următoarea formulă grafică:

Cunoștințele artistice, estetice, teoretice și religioase includ cunoașterea mesajului operei, autorului, personajelor, acțiunilor acestora etc., a noțiunilor elementare de poveste, proză, povestire (specii care pot fi înscenate); bine-rău, frumos-urât, curaj-frică etc.; personaje literare și folclorice; *capacitățile* - aplicarea în cadrul jocului-dramatizare a acestor tipuri de cunoștințe elementare (ascultarea atentă a textului în lectura educatoarei, vorbirea expresivă conform vorbirii personajului literar, folosind intonația, mimica, gesturile etc.; caracterizarea personajelor, utilizarea mijloacelor verbale și nonverbale în reproducerea textului literar etc.); *atitudinile* - trăirile afectiv-spirituale ale copilului în legătură cu opera literară, opiniile elementare și aprecierea personajelor, operei, autorului jocului.

Tratăm noțiunea de *competență de receptare artistică* ca pe una generică altor câtorva noțiuni aferente, care o explică și o determină, precum *receptivitatea*, ca proprietate a unui sistem de a primi și a asimila cu ușurință acțiunea unor stimuli din mediul exterior, *receptarea și textul* (literar-artistic).

După cum menționează cercetătoarea S.Cemortan, la vârsta preșcolară competența de receptare artistică abia începe să se formeze. Ea se dezvoltă treptat în cadrul activității verbal-artistice comune a copilului cu adultul prin utilizarea diferitelor tehnologii pedagogice (inclusiv a jocurilor-dramatizări). Cităm: „Succesul recepționării textului literar în cadrul activității literar-artistice este condiționat de măsura în care copiii posedă modalități particulare concrete speciale și generalizate de acțiune. Aceste modalități de acțiune, fiind utilizate sistematic, conduc la stabilirea legăturii reciproce a competențelor structurale ale activității literar-artistice: participarea, analiza elementară, reproducerea și creativitatea” [1, p.47; 2].

Pentru obiectul cercetării noastre sunt valoroase *tipurile de receptivitate* indicate de autorii autohtoni M.Șleahțișchi și I.Ignatiuc, conform cărora aceasta poate fi „afectivă, emoțională, *artistică*, intelectuală, primară, profesională, psihică, selectivă, senzorială, specializată”.

Noțiunea de competență de receptare în cercetarea noastră este esențial legată și de noțiunea de *text literar*. Conform lui U.Eco, un text nu doar se bazează pe competență, *el contribuie la producerea ei*. Prin urmare, pentru a recrea mesajul unui text literar, întrucât asta presupune receptarea, copilul face apel la experiența sa de viață, la cunoștințele asimilate anterior; în repovestirea textului literar copilul folosește cuvinte proprii pentru redarea mesajului. Tocmai aceasta și constituie competența.

Legată direct de educație este o mențiune a lui Ph. Perrenoud cu privire la competență: „Competența nu rezidă în resurse, ci în mobilizarea acestor resurse”. Pentru ca aceste resurse să se transforme în competențe, ele trebuie să fie dinamice, mobilizabile. Tocmai această *mobilizare* de resurse (cunoștințe, capacități, deprinderi, atitudini) definește noțiunea de competență.

Sursele examinate de noi denotă că elementele esențiale care se preiau de la o definiție la alta sunt *cunoștințele, capacitățile și atitudinile*. Deci, anume ele se identifică cu resursele interioare ale receptorului la care se adaugă și deprinderile, motivațiile etc.

Deoarece în activitatea de cunoaștere a preșcolarilor, în special în cea de receptare artistică jocul-dramatizare are rolul de sintetizare, în contextul acestuia are loc și integralizarea cunoștințelor, capacităților, atitudinilor în procesul receptării literar-artistice – condiție esențială a formării competenței de receptare artistică. Astfel, receptarea în cadrul jocului-dramatizare și, implicit, formarea competenței de receptare literar-artistică întrunește criteriile:

- activitatea de joc în care copilul interpretează un rol axat pe text;
- acțiunea care mobilizează *cunoștințele, experiențele afectiv-spirituale, capacitățile, priceperile, reacțiile emoționale* ale preșcolarului;
- mecanismul de *decodificare* a mesajului;
- activitatea de joc care rearticulează cunoștințele receptorului;
- acțiunea de *apreciere estetică* a operei literare, axată pe capacitatea de a recepta frumosul și prezența *gustului estetic*.

Or, competența de receptare a textului literar, la preșcolarii de 6-7 ani, antrenează două sau mai multe persoane; este orientată spre realizarea obiectivelor de educație literar-artistică; reprezintă o activitate de interacțiune și sintetizare a *cunoștințelor-capacităților-atitudinilor* acestora; se formează preponderent în cadrul jocului-dramatizare.

În procesul formării competenței de receptare artistică, subiecții educației fac schimb de mesaje prin limbaje verbale și nonverbale.

Competența de receptare artistică se formează în baza transformărilor și modificărilor achizițiilor emoționale, artistic-estetice și sociale anterioare ale copilului preșcolar.

Ca structură, competența de receptare artistică se configurează pe componentele *verbală, cognitivă, literar-artistică* și experiența *afectiv-spirituală*.

Sistemul de criterii pentru evaluarea nivelului de formare a competenței de receptare a textului literar constă în îndeplinirea anumitelor sarcini cum ar fi:

- să recreeze mesajul operei literare prin descifrarea elementelor limbajului poetic;
- să posede cunoștințe elementare despre operele literare;
- comportamentul moral al copilului să fie influențat de mesajul textului literar;
- să posede competențe de a înțelege mesajul operei literare;
- să manifeste emoții bazate pe imaginație;
- să trăiască afectiv conținutul textului, adică să vadă, să audă, să simtă, să creadă în conformitate cu solicitările textului literar;
- textul literar și limbajul poetic trebuie să fie încărcat cu propriile trăiri sufletești;
- să exploreze mesajul operei literare, creat prin limbaj, prin includerea sensibilității afective, experienței de viață și a cunoștințelor asimilate anterior;
- să utilizeze imaginația în procesul decodificării mesajului literar.

Dacă copiii se emoționează ascultând textul artistic, dar nu-și pot explica starea emoțională, nu înțeleg despre cine și ce se povestește, înseamnă că competența lui de receptare este slabă. Manifestarea emoțiilor este o însușire importantă a copiilor în procesul de receptare a textului literar. Criteriile au fost sistematizate luând drept reper cercetările efectuate de *S.Cemortan, P.Cornea, T.Vianu, C.Radu, O.I.Nichiforova, L.G.Jabițcaia, A.V.Zaporojeț*.

Criterii de evaluare a receptivității literar-artistice a copiilor de vârstă preșcolară mare în cadrul jocului-dramatizare

	Componente
<i>Înțelegerea și decodificarea mesajului operei literare (ideatic și emotiv)</i>	Identificarea faptelor și a fenomenelor ce au loc în opera literară.
	Selectarea informației din textul literar, îmbogățirea experienței afectiv-spirituale.
	Descoperirea, explorarea, recrearea mesajului operei literare.
	Caracterizarea personajelor, identificarea relațiilor dintre personaje.
<i>Interpretarea rolului în jocul-dramatizare</i>	Utilizarea vorbirii expresive a mijloacelor verbale și nonverbale.
	Stabilirea relațiilor de colaborare cu alți copii din grupă pe parcursul jocului-dramatizare.
	Folosirea expresiilor din text, în cadrul jocului-dramatizare.
<i>Manifestarea trăirilor emoționale</i>	Reacția afectivă la mesajul operei literare.
	Interesul față de opera literară, nevoia de a asculta poezii, povești, povestiri.
	Formarea atitudinii față de personaj.
	Reproducerea unor stări: supărare, mirare, bucurie, tristețe, frică.
<i>Existența imaginației artistice</i>	Experimentarea, rezolvarea situațiilor de problemă, generarea de idei, demonstrarea acțiunilor în cadrul jocurilor.

Referințe:

1. Cemortan S. Teoria și metodologia educației verbal-artistice a preșcolarilor. - Chișinău: Editura UPS “I. Creangă”, 2001.
2. Cemortan S. Dezvoltarea verbal-artistice a preșcolarilor. - Chișinău: Știința, 1992. - 124 p.
3. Curriculum-ul educației copiilor în instituțiile preșcolare de diferite tipuri. - Chișinău, 1999. - 270 p.
4. Curriculum-ul preșcolar. Educația și instruirea copiilor de 5-7 ani în grupele pregătitoare. - Chișinău, 2000. - 63 p.
5. Hadârcă M. Conceptualizarea evaluării competențelor comunicative și literare ale elevilor. Teză de doctor în pedagogie. - Chișinău, 2005.
6. Minder Michel. Didactica funcțională: obiective, strategii, evaluare. - Chișinău: Cartier, 2003. - 360 p.
7. Negură I., Papuc L., Pâslaru VI. Curriculum psihopedagogic universitar de bază /Universitatea de Stat „Ion Creangă”. - Chișinău, 2000. - 174 p.
8. Pâslaru V. Introducere în teoria educației literar-artistice. - Chișinău: Museum, 2001. - 312 p.
9. Roegiers X. Manuel scolaire de développement de compétences dans l’enseignement // BIEF, Departement de Science de l’éducation de l’URL, 1998. - 220 p.
10. Улова О. Театрализованные игры // Дошкольное воспитание. - 2005. - №4.

Prezentat la 21.05.2009